

VICTOR BROOSGEBOUW

NICOLAS PLOVIE
THOMAS DELAURÉ

‘Ook een erfgoedgebouw moet je durven aanpassen.’

© Tim Buelens

Het monumentale Victor Broosgebouw aan de Erasme Ruelensvest wordt duurzaam gerenoveerd. Vlak erachter, waar nu het Guido Gezellehuis staat, komen drie nieuwe, klimaatneutrale gebouwen. Het geheel is straks goed voor 1.200 m² binnenruimte. Dat is goed nieuws voor Cirkus in Beweging en het SLAC, de huidige én toekomstige gebruikers: als zij na de werken opnieuw in de gebouwen trekken, zullen ze een stuk meer ruimte hebben.

Het Broosgebouw is van de hand van Victor Broos (1908-1980), een van de bekendste Leuvense architecten. Oorspronkelijk was het een klooster. Het Leuvense bureau LAVA architecten kreeg in 2011 de opdracht voor de renovatie toegewezen, na een open oproep van de Vlaams Bouwmeester. Thomas Delauré (bestuurder en medeoprichter, links op de foto) en Nicolas Plovie (projectarchitect, rechts op de foto) nemen ons mee door het ontwerp.

Thomas Delauré: ‘Het Broosgebouw is geen beschermd gebouw, wel een beschermd stadsgezicht. Als je erin rondloopt, voel je dat het waardevol is. De deuren, de glasramen ... Daarom hebben we intensief overleg gepleegd met het agentschap Onroerend Erfgoed en de stad. We hebben er van bij het begin de dienst onroerend erfgoed van de stad bijgehaald, om alle waardevolle elementen in kaart te brengen. Eigenlijk hebben we het gebouw behandeld alsof het wél beschermd is.’

Nicolas Plovie: ‘De dienst onroerend erfgoed van de stad heeft daar een goed oog voor. Zij haalden elementen van het gebouw naar voren waarop ze wilden inzetten, ook al waren die niet beschermd. Een mooi voorbeeld is het kleurenonderzoek. Het gebouw is oorspronkelijk van 1938 en kreeg al

enkele keren een nieuwe verflaag. We hebben al die verflagen voorzichtig weggehaald en zo de originele kleur ontdekt. Die keert terug in het ontwerp.’

Thomas Delauré: ‘Als je het gebouw ziet, denk je automatisch dat het een kerk of kapel is. Maar het is ondertussen al langer in gebruik als circuschool. Dat zorgde bij ons voor een klik: je beseft dat niet de functie het belangrijkste is, maar het gebouw op zich. Dat maakte het project voor ons ook tof om te doen: hier kunnen zoveel verschillende gebruikers en functies terecht. En die zullen het erfgoed vanzelf opwaarderen.’

ABSOLUUT NIET VANZELFSPREKEND

Een gebouw als dit renoveren is niet vanzelfsprekend. Of wel?

Thomas Delauré: ‘Absoluut niet (lacht). Iedereen heeft er iets over te zeggen: de Vlaamse overheid, de stadsdiensten, de gebruikers, de buurt ... Het gebouw ligt ook in een dichtbebouwde wijk. Je moet dus rekening houden met de burens, de akoestiek, noem maar op.’

Nicolas Plovie: ‘We zitten hier nu in de kapelzaal, waar onder andere dans- en muziekvoorstellingen gehouden zullen worden. Maar we wilden de typische

grote ramen en het authentieke karakter van de zaal behouden. Er waren heel wat studies nodig om na te gaan hoe we het geluid binnen kunnen houden zodat het de burens niet stoort. Dat maakte het ontwerpproces complex.’

Thomas Delauré: ‘Sterker nog: dansbewegingen kunnen het hele gebouw aan het trillen brengen. Op de benedenverdieping voel je het gebouw dan daveren. Daar moesten we dus oplossingen voor zoeken.’

‘Maar ook qua energie is er werk aan de winkel. Het gebouw is niet geïsoleerd, maar we ontdekten dat er dikke spouwmuren zijn: die gaan we navullen. We halen het dak eraf en isoleren het, we vervangen het schrijnwerk, maken het gebouw luchtdicht ... Allesbehalve een vanzelfsprekende renovatie, gezien de fijne detaillering van het schrijnwerk en de gewelven in de kapel. Maar we tillen het gebouw zo wel naar een ambitieus niveau, waardoor het nog jarenlang meekan.’

‘De stad vroeg ook expliciet om het gebouw CO₂-neutraal te maken. Om oververhitting te vermijden, hebben we zonnestudies uitgevoerd om te weten waar precies en hoe lang de zon op het gebouw valt. De resultaten hebben we dan weer opgenomen in de gevelstudie om op strategische plaatsen zonnepanelen aan te brengen. We koelen en verwarmen het hele gebouw met een BEO-veld onder het grasveld in het Paul van Ostajienpark – Boorgaten Energie Opslag, een CO₂-neutrale techniek. We waken elektriciteit op met zonnepanelen op de nieuwe gebouwen. Dat lag moeilijk vanwege het beschermde uitzicht: daarom hebben we panelen uitgezocht in de oranje kleur van de kleidakpannen. In het Broosgebouw komt ook overal vloerverwarming. Soms zien we dat nieuwe gebouwen erg duurzaam zijn, maar dat het oudere erfgoedgebouw ernaast toch nog een gasketel krijgt. Dat wilden we hier echt niet doen.’

© Tim Buelens

'Als je een erfgoedgebouw herbestemt, probeer je het bestaande gebouw zo goed mogelijk te analyseren en de nieuwe functies daarop af te stemmen. Daarom verschuiven de circus- en muziekactiviteiten naar de nieuwbouw en komen in het Broosgebouw de administratie, het kunstonderwijs en een theater- en danszaal in de kapelzaal. Nieuwe functies hebben vaak hoge kwaliteitseisen op het vlak van akoestiek, toegankelijkheid en energie, waardoor je soms originele elementen moet durven aan te pakken, bijvoorbeeld het schrijnwerk. Niet altijd de gemakkelijkste afweging, maar hier wel noodzakelijk om het ambitieniveau van de stad te halen op het vlak van de energieprestatie. We onderzochten dat uitvoerig en bespraken het met het agentschap Onroerend Erfgoed en de dienst onroerend erfgoed van de stad.'

Nicolas Plovie: 'Je moet daar soms creatief in zijn. De ramen in de kapelzaal zijn energetisch echt niet meer van deze tijd. We hebben ervoor gekozen om daar isolerende achterzetbeglazing te zetten, zo ontworpen dat ze aansluiten op de oorspronkelijke ramen. Een gevoelige ingreep, maar zo kunnen we de oorspronkelijke ramen en het karakter van de kapelzaal wel behouden.'

JUWEELTJES

Hoe hebben jullie de gebruikers van het gebouw bij de plannen betrokken?

Thomas Delauré: 'We hebben veel gesprekken gevoerd en goed geluisterd. Wat willen zij? Waar hebben ze behoefte aan? Cirkus in Beweging heeft klimtoestellen en valputten nodig. Hoe zorg je daarvoor? Dat was nieuw voor ons, dus we zijn andere circuscholen in België en in het buitenland gaan bezoeken. De muziekacademie liet dan weer weten dat ze net een nieuwe piano besteld hadden, waardoor ze heel specifieke eisen hadden. Ik ben wel trots dat we op al die vragen een antwoord kunnen bieden.'

Behalve de renovatie van het Broosgebouw gaan jullie ook drie nieuwe gebouwen neerzetten.

Nicolas Plovie: 'We vervangen het Guido Gezellehuis door een nieuw gebouw pal achter het Broosgebouw.' Naast het nieuwe gebouw komen twee nieuwe zalen die door Cirkus in Beweging gebruikt zullen worden.'

Thomas Delauré: 'Het Broosgebouw was oorspronkelijk een toevoeging aan het Guido Gezellehuis – dat stond er eerst. Victor Broos plantte zijn gebouw pal tegen het Guido Gezellehuis. Daardoor heeft het geen afgewerkte achtergevel. Bovendien komen de vloerverdiepingen van het Broosgebouw niet overeen met de verdiepingen van het Gezellehuis. Dat zetten we recht door het Gezellehuis te vervangen door drie nieuwe gebouwen. Het Broosgebouw zal samen met de nieuwe gebouwen een geheel vormen, dat ook op het vlak van toegankelijkheid veel logischer in elkaar zal zitten.'

Jullie ontwerp bevat ook voorstellen voor de aanleg van de omgeving.

Thomas Delauré: 'De buitenruimte is een essentieel onderdeel van bijna al

Wat komt er allemaal in het vernieuwde Broosgebouw en in de nieuwe gebouwen?

Benedenverdieping:

- Sport- en circuszaal: multifunctionele ruimte die ook gebruikt kan worden als turnzaal voor scholen in de buurt
- Ontmoetingsruimte
- Ateliers en bureaus

Eerste verdieping:

- Instrumentenlokalen
- Muziekklassen
- Ateliers

Tweede verdieping

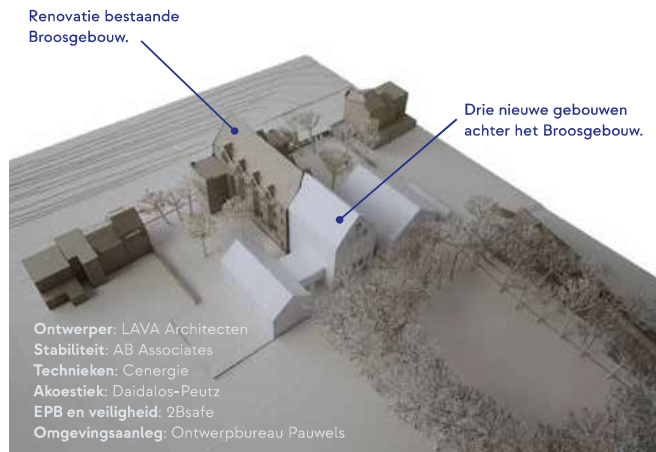
- Kapelzaal: voorstellingsruimte voor amateurkunsten met een podium en een vaste tribune

onze ontwerpen. We besteden daar in het kader van de biodiversiteit meer en meer aandacht aan. Door het Broosgebouw te combineren met drie nieuwe gebouwen maken we vier zones in het park. Een groene ontvangstzone aan de zijkant van het gebouw; centraal in het park het grote grasplein, met nieuwe bomen die voor extra schaduw zorgen; daarnaast het Lindepark met de bekende bomenrij; en ten slotte komt er nog een rustig park naast het gebouw waar kinderen van de academie in de openlucht kunnen schetsen en tekenen. De vier zones in het park worden met elkaar verbonden via het gebouw zelf: in de nieuwbouw heb je vanuit een ontmoetingsruimte zicht op en toegang tot deze vier parkdelen.'

Victor Broos was een bekende Leuvense architect. Hoe kijken jullie naar zijn ontwerp?

Thomas Delauré: 'Het ademt één en al degelijkheid uit, en tegelijkertijd is de detaillering van een ongekend niveau. Een muur is nooit gewoon een muur, maar een metselwerk van verspringingen, verfijningen ... Er zijn de grote ramen, de vele rondbogen, de vormen van de deuren, de typische Winckelmanstegels, de kleuren ... Alles is met de hand uitgetekend, met heel veel finesse. In de nieuwe gebouwen laten we veel van Broos' oorspronkelijke elementen terugkeren: dat zegt genoeg. Tegelijk was het voor die tijd een modern ontwerp: het is een vroege toepassing van het betonskelet, terwijl je op het eerste gezicht zou denken dat het allemaal metselwerk is. Het is ons gelukt om terug te gaan naar dat betonskelet en er een nieuwe invulling aan te geven.'

'Het was een complex project, maar enorm leerrijk. We zijn veel te weten gekomen over Victor Broos en zijn enorme portfolio met daarin enkele juweeltjes zoals zijn bekende woningen op de Tiensesteenweg. Het Victor Broosgebouw was zijn eerste complexe opdracht - hij was toen pas 29 jaar!'

CIRKUS IN BEWEGING

ANNELIES CLAESSENS

'Blij dat de werken beginnen'

Bij Cirkus in Beweging zijn ze blij met de plannen voor het Broosgebouw. Dat vertelt Annelies Claessens, zakelijk coördinator van de circuschool.

'Het is geweldig dat de stad besloot om het Broosgebouw te renoveren en uit te breiden. We zitten hier al 25 jaar, en in die tijd zijn we enorm gegroeid. We hebben meer ruimte en een hedendaagse infrastructuur nodig. Voor het circus hadden we een lange wishlist, maar we begrijpen ook wel dat niet alles kan. We zijn blij met de lift die er komt om naar de kapelzaal te gaan en met de mooie nieuwe zalen op de benedenverdieping.'

'We hebben gesprekken gevoerd met de architecten en met de stadsdiensten. Daarin voelden we ons echt gehoord. Wat we zeker ook positief vinden, is dat het ontwerp inzet op meer kruisbestuiving en verbinding tussen Cirkus in Beweging en het SLAC. Ook al zaten we in hetzelfde gebouw, door de vele beperkingen werkten we maar weinig samen. Nu de structuur van het gebouw wordt aangepast zal ook onze samenwerking verbeteren, wat ons ongetwijfeld allebei ten goede zal komen.'

'We zijn blij dat de werken eindelijk kunnen beginnen. Door allerlei omstandigheden was de start steeds opgeschoven: dat was vervelend voor onze werking. De stad hielp ons wel goed met de zoektocht naar alternatieven. Tijdens de werken kunnen we terecht in onder andere de Predikherkerk en in Tweebronnen.'

'Het zal toch een beetje pijn doen om afscheid te nemen van onze kapelzaal. We zijn er 25 jaar geleden ingetrokken toen die nog de look-and-feel had van een kapel, met altaar en kruisbeeld. We hebben er onze eigen circusruimte van gemaakt. Dat wordt allemaal vernieuwd. Het zal een tijdje duren voordat de nieuwe gebouwen weer een eigen karakter hebben, maar geloof me: dat komt helemaal goed!'